

Czegő Zoltán

A LÉT LÁTLELETEI

LAKATOS MIHÁLY: *BOLHASZERENÁD. ELŐRETOLT HELYŐRSÉG,*
SZÉPIRODALMI PÁHOLY – RÁCIÓ KIADÓ, BUDAPEST, 2010.

Amikor ez a könyv megjelent, Lakatos Mihály 46 éves volt. Kezdőn iparkodó irodalmárok számára ez már a hű-de-kor. Ha hozzátesszük, hogy e kötet előtt már megjelent novellás-kötete, meséskönyve, fordítása románból, nem is olyan kései az első verskötet, mely tartalmazza – gondoljuk mi – „megválogatott” első verseit is.

Mindenképpen megnyugtató élmény elolvasnom ezt a könyvet, olvasgatnom ma is, holnap is, annyi szélhámia és akarnok tülekedés gyümölcsei között, után, és leginkább helyettük. Ami meglep, hogy szegedi egyetemi évei, magyarországi életévei és az erdélyi, tetővel a földön s alappal az ultramodern, egekig néző kacsaláb-kastély olvasmányélményei, tehát két ország irodalmi mutatványai között Lakatos Mihály vállalja a gondolkodás nehézségeit, és ami még ennél is „nehezebb”: azok lírai újratemtését. Szemléltetésként – nem segítségként – veszem Rejtő Jenő egy hasonlatát: A nő olyan, mint egy költői hasonlat; ha szép, nem baj, hogy nincs semmi értelme. Lakatos Mihály értelmesen rendül meg az élet mutatványaitól, beleértve a maga benső életvitelét is.

Az igaz költő nem locsog.

Lakatos az igazság (egy részének) kimondására vállalkozik, és az a rész a legfontosabbak közé tartozik. A kis kötet első része – Egy korty transzcendencia – magával a léttel, a levés állapotával néz szemközt, azzal *kezd* kétszeresen is. Az egyetemes vajúdástól a maga költői vajúdásáig. És még szép is mindez, mint annyi másminen, ami okos, mert okkal és céllal van. Tetszetős ám ez indításnak egy könyv és egy költői indíttatás elején. Ma már az is megnyugtató egy magyar költőtől, ha vállalja a nyugtalanítást, hiszen hiper bávatag semmitmondással naponta kell találkozunk, hogy ha túvé tesszük az okos szándék kedvéért egyik-másik könyvet és életművet, „marad, mi volt, a pusztalég”, Bánk bán bordalával szólva. Terelem az olvasó figyel-

mét a *Katarzis* című vers felé, ha egyáltalán hozzájut a könyvhöz. Tömény líra ez a katarzis, és épp azért nem öncélú, mert tömény és közösségi élmény, még akkor is, ha egymaga éli meg „a kényes akácfák pergő könnyeit”, az eső utáni néma csillagok táborát s majd a hajnali nagytakarítást a lelátókon.

A *Hajnali szürkület* címűben az olvasó éli meg a katarzist, mert viszi őt erőnek erejével Lakatos, és micsoda hasonlattal, uram! Elképesztő zsúfoltságból jöhet csupán ez a hasonlat – és ez már maga a költészet mint művészet –: „a ziháló város elkínzott tüdején mélyül a ránc a hajnali napsütésben (mint a rokonok titkos gyűlölete)...”

És ez a világváros Lakatos Mihály elemzésében „mélyről – nagyon mélyről köhög”.

Mi fáj ennyire ennek a költőnek? Mi? És akkor, amikor elhülyült haikukba, alpári szószennyekekbe menekülnek-menekednek állítólagos költőtársai!

És akkor *Április* című opuszában megzenésül tolla alatt maga a vers is, helyben. Erdélyi március. Itt lehangolt, lelombozott, rügytelen tusrajzot találunk, melyben csak rúgkapál kettőt „a vést elűző vitéz” sötét pejlova. Igaz, számunkra a március csak 15-ét jelenti azóta, annyi azóta után. Ám itt Lakatos mer, merészel, sőt: kockáztat gondolni jelenre. Mert mélységes mélyen csupán az igaz líra gondolkodik.

Lakatos Mihály jelen költészetében nincs semmi, ami eltanulhatatlan, de minden benne van, amitől kévényi, kalongyányi írást *sajátos, életes, igaz költészetnek és művészetnek* nevezhet egy csillagokközi, tapsoló bíróság.

Talán egyetemi éveiben íródott *Levél a frontról* című elégiája. Borzongat, elragad valahová ostoba lövészárkokba, akár réz ágyúhűzliből készített, gyönyörű mintázatú virágvázalátvány: „a betemetett tömegsírokat egykor / szakértőkből álló bizottság vizsgálja ki (...)”

Felnőhet a költészet magaság az ember 18 éves korában is.

Hétköznapi történet címen jelenik meg sokadszor is a lét láttelele. És ismét a tehetetlenség rémárnyéka, melytől nem szabadulhat a ma embere, hát hogy, miért, mennyi pénzért szabadulhatna az a költő, akire Székelyudvarhelyen figyel az édesanya?! Aki kötelékben szeretne szállni, mozdítani szeretné eléfelé e világot, aztán hajára telepszik reggel meg este a tehetetlenség a gonoszság ellen.

Szerelmes verseiben föllelhető a játékosság is, a belézsomorodás állapotátározói szintűgy – akár a valóságban is. Játékos, de nem csicsás, nem édelgés meg esküdözés. Gyakori a meditatív vers(-helyzet), a töprengés. De hát ilyen maga Lakatos Mihály is. Miért lenne más a páros kötelék, imár a 2+3-as kötelék, amelyben szállni édesen érdemes?